

УДК 082.2:[82:7+94:908]”1990/2008”:[069:908](477.84-21)

Микола ПРОЦІВ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2934-2074>

Бережанський краєзнавчий музей

(Бережани, Україна)

e-mail: mprociv@ukr.net

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ, ІСТОРИКО-
КРАЄЗНАВЧИЙ АЛЬМАНАХ «ЖАЙВІР»
(1990–2008 рр.) У ФОНДАХ БЕРЕЖАНСЬКОГО
КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-3](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-3)

Висвітлено місце літературно-мистецького, історико-краєзнавчого альманаху «Жайвір» (1990–2008 рр.) у становленні інформаційного простору на Бережанщині в перші два десятиріччя незалежності України і його роль у визначенні орієнтирів на ниві культурологічної та національно-просвітницької роботи. Підкреслено необхідність ґрунтовного дослідження феномену цього видання. Доведено, що найбільш повна колекція чисел зберігається у Бережанському краєзнавчому музеї. Досліджено атрибуцію часопису за роки його виходу (1990–2008 рр.), проаналізовано додатки, спеціальні випуски, окремі видання, що виходили в рамках «Бібліотечка “Жайвора”».

Ключові слова: «Жайвір», альманах, Бережани, додатки, редакція, спеціальний випуск.

Постановка проблеми. Збірник альманаху «Жайвір» є хорощим джерелом інформації про життя Бережанщини, на яку часто посилаються науковці та краєзнавці, просто шанувальники недавнього минулого краю, і не тільки. Широка тематика публікацій, велика кількість авторів різних спеціальностей, відомі та менш відомі твори, багато краєзнавчих знахідок роблять альманах актуальним. Ця стаття могла б стати початком глибшого дослідження феномену альманаху «Жайвір» – створення повного опису всіх номерів: нумерації, періодичності та дат випуску, місць друку, накладу; представлення назв і географії; коротка інформація про видавців, редколегію, авторів, художників, меценатів. Якщо цей опис

буде розіслано в різні бібліотеки та інші наукові установи, це стане хорошим орієнтиром і інструментом для дослідників.

Мета дослідження – дати огляд колекції цього альманаху, що зберігається в Бережанському краєзнавчому музеї: дати випуску (з 1990 р. до 2008 р.), висвітлити імена редакторів, видавців та авторів видання, проаналізувати періодичність, тематику, рубрики, формат.

Об’єкт дослідження – літературно-мистецький, історико-краєзнавчий альманах «Жайвір» (Бережани, 1990–2008 рр.).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні немає ґрунтовного дослідження феномену цього видання. Стаття автора про альманах «Жайвір» увійшла до каталогу «Періодика Бережанщини за 30 років незалежності України (1991–2021) у фондах Бережанського краєзнавчого музею» [29].

Методи дослідження. За основу дослідження було взято колекцію «Жайвора», яка зберігається в Бережанському краєзнавчому музеї. Більша частина чисел альманаху надійшла у 2021 р. під час підготовки каталогу «Періодика Бережанщини за 30 років незалежності України (1991–2021) у фондах Бережанського краєзнавчого музею» [5]. Шляхом перегляду, перечитування окремих випусків аналізувалася інформація про авторів, тематику публікацій, періодичність, формат, наклад, меценатів тощо. Усі дані записувалися у відповідні робочі таблиці. Складність полягала в тому, що в деяких числах відсутні вихідні технічні дані: дата виходу, номер, наклад, ціна. Траплялися випадки повторення нумерації.

Окрім того, охарактеризовано спеціальні випуски, додатки та окремі видання. Деякі з них теж не мають жодних вихідних даних.

Переглядалася також музейна документація: акти, книги надходжень, паспорти експонатів.

Виклад основного матеріалу. За роки незалежності України на Бережанщині виходило 29 різних часописів [29]. Вони були різні: за форматом і тривалістю виходу, тематикою і поданням матеріалу, за джерелами фінансування (за кошти влади чи на громадських засадах), партійні та релігійні, передвиборні та шкільні... Готувалися і видавалися різними людьми. Літературно-мистецький, історико-краєзнавчий альманах «Жайвір» відіграв важливу роль на ринку періодики Бережанщини наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. На його сторінках публікувалися різноманітні матеріали науковців

і краєзнавців з історії краю, літературні твори відомих авторів і початківців, знаних художників і аматорів малярства.

Формат видання (А3, А4, А5) та обсяг (4–16 с.) змінювалися. Наприклад, журнальний варіант спецвипуску до 20-річчя Бережанського музею книги мав 36 с., а додатки – різну кількість сторінок.

Наклад теж був різним: від 100 до 30 тис. примірників (додаток «Добрий день») [9].

Адреса альманаху змінювалася кілька разів. У перших числах вона не зазначалася. У додатку «Добрий день» адреса вказана

така: «м. Бережани, майдан Ринок, 1». У наступних числах: «47501, Тернопільська обл., м. Бережани, пл. Ринок 21/1, e-mail:zhajvir@ukr.net».

Видання виходило чорно-білим і кольоровим. Залежно від обставин альманах друкувався у Бережанах, Козові та Тернополі.

Світ побачило понад 80 чисел. Точна кількість встановлюється, бо ніде немає повного зібрання всіх чисел, додатків, видань із «Бібліотечки “Жайвора”» і спеціальних випусків. На сьогодні найбільш повна колекція альманаху зберігається у Бережанському краєзнавчому музеї. Деякі числа видання можна віднайти в бібліотеках Тернополя та Львова.

Як повідомила у листі на ім'я автора статті бібліотекарка Віра Чупрова, у Тернопільській обласній універсальній науковій бібліотеці зберігаються такі числа «Жайвора»: «1992 – № 1, № 4, № 5; липень–серпень, спецвипуск, листопад і плюс додатки «Він+Вона»; 1994 – листопад; 1995 – травень, 24 серпня, спецвипуск; 1996 – № 1 (лютий), № 2 (липень); 1997 – березень, жовтень; 2000 – січень, березень, травень, серпень, 24 серпня, грудень».

У Львівській національній науковій бібліотеці України ім. В. Стефаника зберігаються числа альманаху за 1992, 1993, 1996, 1998 і 2000 рр. [14].

У першому числі альманаху зазначено: «Літературно-мистецький альманах “Жайвір”. Видавець: Районна організація Добровільного товариства любителів книги УРСР та районна організація Українського фонду культури. Ціна договірна. У підготовці випус-

ку взяли участь: Н. І. Волинець, П. М. Вільчинський, І. Я. Крук, Я. Б. Шургот» [10]. Це було видання на чотирьох сторінках формату А4.

У передовій статті член Спілки журналістів СРСР Петро Вільчинський писав: «Альманах – перший крок до створення в районі товариства “Просвіта”. На шпальтах “Жайвора” читачі знайдуть матеріали про проблеми рідної історії та культури, твори місцевих авторів – сьогоднішніх й тих, хто жив і творив на Бережанщині, на Україні в минулому. Будемо обов’язково репрезентувати нові талановиті імена.

Його редакція завжди буде рада новим знахідкам місцевих “археологів” на культурній, національно-просвітницькій ниві» [13].

Про вихід першого числа альманаху повідомлялося у місцевій газеті «Нове життя»: «До свята Козацької слави у Бережанах спільними зусиллями районної організації Добровільного товариства любителів книги УРСР та районної організації Українського фонду культури випущено перший номер літературно-мистецького альманаху “Жайвір”.

Отже, “Жайвір” став своєрідною першою ластівкою на літературно-мистецькій ниві району. А щоб голос його став дзвінкшим, мелодійнішим, закликаємо вас до співпраці, шановні читачі. Якщо у вас є цікаві матеріали для наступних номерів альманаху, звертайтеся у методцентр пропаганди книги (телефон 2-12-86) чи в редакцію газети “Нове життя” (телефон 2-10-51)» [35].

Від другого числа «Жайвір» почав виходити як літературно-художній додаток до газети «Нове життя» [11]. Випуск мав вісім сторінок. На першій шпальті, в рубриці «Ракурс», публікація «Оповіли мряки забуттям?..» починалася так: «Ніщо нам так не потрібне зараз, у час великої скрути, як справжня культура. Бо тільки вона здатна втримати нас, не дати впасти до печерного рівня.

Та чи завжди вміємо і прагнемо хоч би використати великий духовний потенціал, залишений нам у спадок (не кажучи вже про розвиток його)?

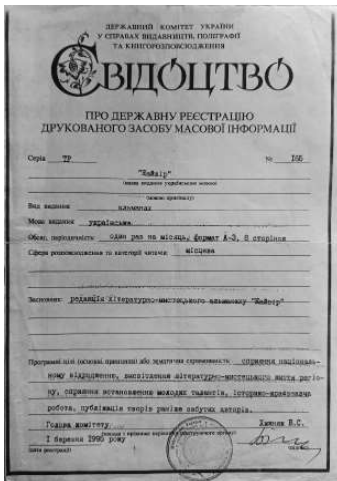
Про це, власне, й розмірковують двоє людей, істинних вболівальників за відродження, яких болить наше вчора, сьогодні й завтра...» [25]. Ці двоє – Надія Волинець із Бережан і Микола Герета з Дрогобича.

У 1991 р. колектив «Жайвора» зареєстрував незалежне видання. У січні 1992 р. виходить літературно-мистецький, історико-краєзнавчий незалежний альманах «Жайвір». У «Колонці редактора» читаємо: «Шановний читачу! В твоїх руках перше число літературно-мистецького та історико-краєзнавчого альманаху “Жайвір”, що дістав статус самостійної газети і має намір продовжити, звичайно, в ширшому обсязі, розпочаті ще колишнім альманахом-додатком добрі починання місцевої творчої інтелігенції повернути народу, нині сущим молодим поколінням, незнані чи забуті пласти духовної культури краю» [22].

У «Післяслові редактора» було ще одне звернення до читача: «Шановний читачу!

Ти перегорнув останню сторінку першого номера альманаху.

Цей випуск дещо незвичний і не схожий на єдине – цілісне видання. Формуючи його, редакція прагнула познайомити із додатками, які будуть виходити при альманаху. Словом, робитимемо все, аби видання було цікавим. А оцінювати зроблене, так би мовити, виносити вердикт, вже тобі – читачу. Тільки не будь прискіпливим та упередженим. Адже ми лише починаємо» [28].

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації альманах отримав 1 березня 1995 р. Вперше про це було написано в числі за лютий 1996 р. [12].

У свідоцтві зазначалося:

«Назва видання: “Жайвір”.

Вид видання: альманах.

Мова видання: українська.

Обсяг, періодичність: один раз на місяць, формат А-3, 8 сторінок.

Сфера розповсюдження та категорія читачів: місцева.

Засновник: редакція літературно-мистецького альманаху “Жайвір”.

Програмні цілі (основні принципи) або тематична спрямованість: сприяння національному відродженню, висвітлення літературно-мистецького життя регіону, сприяння встановленню молодих

талентів, історико-краєзнавча робота, публікація творів раніше забутих авторів». (Тут допущено описку: «сприяння встановленню молодих талантів» замість «становленню» [30].)

Ці 18 років альманах займав відому та видиму нішу в інформаційному просторі краю. Улюбленими для читацької аудиторії стали рубрики: «Літературно-мистецька хроніка», «Поетичний розмай», «Постаті», «Як сі маєте?», «Наша спадщина», «Гості нашого міста», «Спогади».

Серед авторів публікацій найчастіше трапляються бережанці: Василь Бич, Галина Брицька, Петро Вільчинський, Надія Волинець, Надія Дирда, Лілія Зінчук, Надія Іваненко, Федір Кржечківський, Ярослава Мазурак, Василь Павук, Володимир Парацій, Микола Пересада (єпископ Теоктист), Василь Подуфалий, Микола Проців, Галина Радченко, Ганна Семеняк, Богдан Тихий, Юліан Фардига, Ярослав Шургот...

До «Жайвора» дописували і президент Клубу української інтелігенції ім. Б. Лепкого (Івано-Франківськ) Уляна Скальська, Катерина Чайковська з Канева, директор Кімнати-музею Б. Лепкого в с. Крогулець Гусятинського району Ольга Пелешок, краєзнавець Михайло Рудковський (Івано-Франківськ), науковці та літератори Надія Білик-Лиса (Тернопіль), Надія Бортняк (Львів), Микола Герета (Дрогобич), Володимир Качкан (Івано-Франківськ), Федір Погребенник (Київ), Володимир Пришляк (Луцьк)...

На сторінках альманаху оприлюднювали свої вірші місцеві поети: Марія Абрамець, Тетяна Будар, Ігор Гудь, Галина Заболотна, Оксана Максимишин, Омелян Мацьопа, Ігор Мельник, Світлана Олексишин-Даньків, Надія Репецька, Василь Савчук.

Літератори з інших міст теж публікували у виданні свої твори здобутки: Геннадій Мороз, Іван Низовий, Люба Проць, Петро Сорока, Богдан Стельмах, Марія Чумарна, Петро Шкраб'юк...

Окрасою часопису були твори Богдана Лепкого, Лева Лепкого, Василя Стуса, Лесі Українки, Івана Франка, Маркіяна Шашкевича, Юрія Шевельова (Шереха), Тараса Шевченка, Зіновія Штокалка...

В альманаху публікувалися твори таких художників, як: Микола Бездільний, Василь Іванишин, Ярослав Омелян, Тетяна Осадца...

Випуски ілюструвалися цікавими світлинами Ярослава Мушки та Зінаїди Токарської.

У часи фінансової скрути альманах виходив коштом жертводавців і меценатів – людей, не байдужих до долі рідного краю, культури і мистецтва, – це доктор Роман Смик, Аполлінарій і Тетяна Осадци, Осип Гладун (США), Н. Головата (Канада).

Натхненником і організатором усіх, хто творив «Жайвір», була Надія Волинець, заслужений працівник культури України, нині – вчений секретар Державного історико-архітектурного заповідника у м. Березжани.

Окрім традиційних чисел «Жайвора», виходили спеціальні випуски. Одним із перших був випуск п. н. «Пане господарю! Чи

дозволите заколядувати?» – спеціальне видання альманаху «Жайвір» (формат А5, 4 с.), що вийшло, ймовірно, наприкінці 1991 р. (Надруковано у Березжанській районній друкарні.) З одного боку – друк зеленою фарбою, з іншого – темно-малиною. Ціна договірна. Більше

жодної інформації. На першій сторінці – малюнок на Великодню тему, на другій-третьій сторінках – дві колядки і дві щедрівки, на четвертій – «Пасхалія на 1991–2000 рр.» і «Календар на 1992 рік» [27].

Варто вказати спецвипуск альманаху, присвячений неординарній події у Березжанах, – 20 грудня 1992 р. вперше відбувалося свято краси – концертна шоу-програма «Березжаночка-93» [3]. Організаторами конкурсу були: Генеральна дирекція Всеукраїнських конкурсів краси, Асоціація «Браття-українці» з творчих зв'язків із закордоном та організації шоу-програм, Березжанський районний будинок творчості для дітей та молоді. Цей випуск вийшов накладом 2 тис. примірників.

Два спецвипуски були присвячені Маркіянові Шашкевичу – Будителю Галичини, учневі Березжанської гімназії. На початку 1992 р. вийшов номер «До 180-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича» [16]. На першій сторінці вміщено портрет Маркіяна Шашкевича та поезію Володимира Шашкевича «До мого батька». На розвороті випуску – вірші Богдана Лепкого, присвячені Маркі-

янові Шашкевичу. Окрім того, надруковані в номері матеріали пов'язують видатних випускників Бережанської гімназії: «Лепкий – Шашкевичеві» та «Промова з нагоди 100-річчя з дня народження Маркіяна Шашкевича». Це число «Жайвора» вже містило гасло: «Якби ти знав, як много важить слово. Іван Франко». Наклад становив 4 тис. примірників.

Другий спецвипуск присвячено 150-річчю з дня вічного спочинку Маркіяна Шашкевича [17]. На першій сторінці також вміщено портрет Маркіяна та поезію Лесі Українки «М. Шашкевичу. На роковини». У номері опубліковано статтю Юрія Шевельова (Шереха) «Стане піснь велика, довга, безконечна» (передрук із львівського часопису «Наші дні» за 1943 р.). Наклад цього спецвипуску – 3 тис. примірників.

Два спецвипуски були присвячені Богдану Лепкому: «До 50-річчя пам'яті Богдана Лепкого» [15] і «120-річчю з дня народження Б. Лепкого присвячується» [32]. Перший вийшов накладом 1500 примірників, другий – 3000 примірників.

З нагоди 125-річчя «Просвіти» у 1993 р. вийшов спецвипуск «Шлях “Просвіти”» [34]. У ньому опубліковано список первинних осередків товариства «Просвіта» Бережанського району, які функціонували 1993 р.

У цьому ж році спеціальний випуск «Бережанська гімназія» вийшов з нагоди зустрічі колишніх учнів Бережанської гімназії, яка відбулася 27–29 серпня 1993 р. [4]. У «Слові від упорядників» читаємо: «Шановний читачу! Ти перегорнув останню сторінку цього об'ємистого, як на звичне число літературно-мистецького альманаху «Жайвір», видання. Калейдоскопом промайнули перед тобою біографії і долі тих, хто у різні часи минулого і теперішнього століття були учнями чи професорами Бережанської гімназії. Не сумніваємося, що багато імен тобі відомо, деякі відкриваєш вперше, а деяких, відомих тобі, не знайшов і подивовано зауважуєш: “А про... навіть не згадали”».

Так, за 140 років свого функціонування гімназія випустила багатотисячний загін питомців і кожний з них у свій час вписав свій рядок в історію нашого краю. Та, на жаль, ці рядки розпоршилися на вікових гонах та історичних вітрах і зібрати їх не дуже легко.

Все ж нагодилося okazія – перша на рідній землі зустріч колишніх гімназистів, і ми, працівники музею книги, вирішили упорядкувати те, що назбиралося за ці роки у наших фондових теках і запропонувати до цієї неординарної події друковане видання.

Матеріалу зібралось вдвічі більше, ніж ти маєш змогу сьогодні осягти, шановний читачу. Та брак коштів на оплату поліграфічних видатків не дозволив нам замахнутися на 32 сторінки, а змусив обмежитися 16-а» [4, с. 16].

У 1995 р. спецвипуск «Бережанам 620 років» [2] вийшов з нагоди ювілею міста. На першій сторінці шеф-редактор Петро Вільчинський писав: «На історичному годиннику Бережан 620 років. Якими вони були для нашого міста? Думаю, що, попри всі незгоди, це були роки творення, поступу, розбудови і добра. Кожен житель бере від міста його частину, а взамін віддає свій таланти і наснагу. Тому й не випадково, що існує так званий бережанський шарм, який відрізняє бережанців з-поміж загалу громадян України.

Сьогоднішній випуск “Жайвора” – це своєрідна спроба експерименту в історію міста». Відзначимо, що наклад випуску не вказано.

«Бережанській “Просвіті” – 100 років» – таку назву мав спецвипуск 1995 р. [6]. У ньому вміщено цікаві матеріали про просвітянське життя на Бережанщині, зокрема розлога стаття Василя Савчука «Нове життя нового прагне слова (Відродження “Просвіти”»». У випуску надруковано вітання Романа Іваничука від імені голови Львівської організації товариства «Просвіта» та голови центрального правління Всеукраїнського Товариства української мови «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка Павла Мовчана.

27–30 червня 2002 р. в Бережанах проходив Всеукраїнський екологічний семінар – Друга робоча зустріч української річкової мережі, засідання оргкомітету з підготовки П’ятої конференції міністрів екології «Довкілля для Європи». Цій події був присвячений черговий випуск «Жайвора» [20], який вийшов друком завдяки фінансовій підтримці організаторів згаданого семінару (наклад – 500 примірників).

У червні 2004 р. побачив світ спецвипуск до 20-річчя Бережанського музею книги [7]. Це видання журнального формату з кольоровою палітуркою накладом 500 примірників вийшло за фінансової підтримки доктора Романа Смика та Осипа Гладуна (США)

і директора видавництва «Джура» (Тернопіль) Василя Ванчури. Варто відзначити, що Роман Смик і Осип Гладун неодноразово фінансово підтримували альманах «Жайвір».

Спеціальний першоквітневий випуск п. н. «Сірник на здачу» – гумористично-сатиричний спецвипуск альманаху «Жайвір» – мав кілька варіантів. Усі вони – без зазначення дати і номера [31].

Спеціальне видання «Еротичний гороскоп» вийшло накладом 5 тис. примірників на 16 сторінках газетного паперу формату А5 [18]. На ньому не вказано жодних, окрім накладу, вихідних даних.

Додатки видано такі: «Весела кооператива» (початок 1990-х рр.), «Радість з неба ся являє, паска красна днесь витає», «Українська хата», «Добрий день», «Він + Вона» [33].

У музеї зберігається два варіанти додатка п. н. «Еротичні анекдоти» [19], а також додаток «Весела кооператива» [8].

У рамках альманаху «Жайвір», але окремими виданнями, виходили «Казка мого життя» Богдана Лепкого [23], «Історія України» (для дітей), «Сім струн» – пісні Я. Мазурак на слова Б. Лепкого [36].

Додаток «Наша спадщина», приурочений 450-річчю Бережанського замку [24], вийшов журнальним варіантом із кольоровою палітуркою. У редакційній статті зазначено: «Віднині літературно-мистецький та історико-краєзнавчий альманах “Жайвір” дає життя новому друкованому віснику (на правах додатку), що прибирає собі дуже промовисту назву “Наша спадщина”.

Спадщина – це перш за все вияв нашої пам’яті, вияв поваги до минулого. Це фактично знання про свою домівку, про її специфіку серед інших. Така інформація породжує місцевий патріотизм, який є суттєвим підґрунтям патріотизму національного. Тож нехай у цьому Тобі допомагає “Наша спадщина”» [24, с. 2].

Як вкладка (окреме видання) до альманаху у вересні 2002 р. у «Бібліотечці “Жайвора”» вийшла праця академіка Володимира Качкана «“Безмежжя болю словами годі описати” (нове в Лепкіані)» [21].

Книжковим форматом (14,5×10,5 см) вийшло видання альманаху «Жайвір»: «Василь Павук. Те, що було завтра: верлібри, малюнки, казки». У вихідних даних зазначено: «Тираж 350 (триста п'ятдесят) нумерованих екземплярів. № 302. Друковано 5 лютого 1996 р. Ліно-типний набір здійснено в Козівській районній друкарні. Віддруковано в Бережанській районній друкарні» [26].

Видання альманаху «Жайвір» п. н. «Алкогольні напої домашньої роботи» з'явилося друком (наклад 5 тис. примірників) наприкінці 1990-х рр. Рік виходу не зазначено [1].

Більшість чисел альманаху ілюстрував художник Василь Павук, частину з них – Ігор Крук. «Жайвір» друкувався у Бережанській районній друкарні, Козівській районній друкарні та видавництві «Джура» (Тернопіль).

Висновки та перспективи

Колекція літературно-мистецького, історико-краєзнавчого альманаху «Жайвір» у Бережанському краєзнавчому музеї – вартісне джерело інформації про життя Бережанщини 1990–2008 рр., до якого часто звертаються науковці і краєзнавці, просто шанувальники недалекої минувшини краю, та й не тільки. Широка тематика публікацій, велика кількість авторів різного фаху, відомих і мало відомих творів, чимало краєзнавчих відкриттів залишають альманах актуальним. Уся інформація про наявність чисел подана у таблиці:

Наявність чисел альманаху у фондах Бережанського
краєзнавчого музею

Рік	Номери						
1990	№ 1						
1991		№ 2	№ 3	№ 4			
1992	№ 1	19 січня, 180-річчя Маркіяна Шашкевича	Лютий	№ 5	№ 5 (50-річчя смерті Богдана Лепкого)	120-річчя Богдана Лепкого	Конкурс краси «Бережаноч- ка-93»
1993	Липень- серпень	Спецвипуск «Бережанська гімназія»		«Шлях “Просві- ти”»	Спецвипуск «До 150-річчя з дня вічного спочинку Маркіяна Шашкевича»		
1994	Листопад	Спеціальний першоквітневий випуск «Сірник на здачу» – гу- мористично-сатиричний спецвипуск альманаху «Жайвір»			«Радість з неба ся являє, паска красна днесь витає» – Великодній випуск		
1995	Спецвипуск «Шлях “Просвіти”» – «Бережанській “Просвіті” – 100 років»		Травень	24 серпня	Спецвипуск (Музей Богдана Лепкого)		
1996	№ 1, лютий	№ 2, липень	Листопад	Василь Павук. «Те, що було завтра» (окреме видання)			
1997	Березень	Жовтень					
1998	5 червня	Жовтень	Грудень				
1999	9.03				Жовтень	Листопад	
2000	Січень	Березень	Травень	24 серпня	Серпень	Грудень	
2001	№ 1(70), березень	№ 2(71), травень	№ 3(72), липень	№ 4(73), серпень	№ 4(73), жовтень	№ 6(76), листопад	№ 7(76), листопад
2002	№ 1(77), березень	№ 2(78), квітень	№ 3(79), червень	№ 4(80), липень	№ 5(81), серпень	№ 6(82), вересень	
2003	№ 1(83), січень						
2004	№ 1(84), березень	№ 2, червень	Жовтень				
2005	Серпень						
2007	Грудень						
2008	Січень						
?	Додаток до «Жайвора» «Весела кооператива» (початок 1990-х рр.)			№ 4, Додаток до «Жайвора». Спеціальний першоквітневий випуск			
?	«Еротичний гороскоп»						

Добірка чисел «Жайвора» – своєрідна енциклопедія культурного та мистецького життя міста і району на зламі віків. У рубриках «Літературно-мистецька хроніка», «Постаті», «Наша спадщина», «Гості нашого міста» читач знайде цікаву інформацію про події 1990–2008 рр.

Запропонована стаття могла б стати початком більш глибокого дослідження феномену літературно-мистецького, історико-краєзнавчого альманаху «Жайвір» – створення найповнішого опису колекції усіх чисел:

- встановити послідовність (нумерація), періодичність і дати виходу, місця друку (Бережани, Козова, Тернопіль), накладу;
- укласти іменний покажчик;
- укласти географічний покажчик;
- подати коротку інформацію про видавців, редколегію, авторів, художників, меценатів.

Такий опис, розісланий у різні бібліотеки та інші наукові інституції, став би добрим орієнтиром та інструментарієм для дослідників.

«Сторінки “Жайвора” можна довго аналізувати за багатьма позиціями (цьому, мабуть, потрібно присвятити окрему працю). Можна погоджуватися чи не погоджуватися з кимось із авторів. Можна приймати або відкидати якусь тезу, ідею. Та незаперечним є одне: “Жайвір” дав значний поштовх духовному відродженню та розвою нашого краю, був і залишається дзеркалом культурно-просвітницького життя», – писав Ярослав Шургот, відповідальний секретар (1991–1994 рр.), редактор (1994–1996 рр.) альманаху «Жайвір», член Національної спілки журналістів України, у ювілейному числі з нагоди 10-річчя видання [24, с. 2].

1. Алкогольні напої домашньої роботи: Видання альманаху «Жайвір». [Б. р.]. А5. 16 с. *Бережанський краєзнавчий музей*, кн. надходжень № 12 427, інв. № 4776.
2. Бережанам 620 років: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 1995. 24 серп. 16 с.
3. Бережаночка-93: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 1992. Груд. А3. 4 с.
4. Бережанська гімназія: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 1993. А3. 16 с.

5. Бережанський краєзнавчий музей. Акт прийому музейних предметів від 18 березня 2021 року № 2906.
6. Бережанській «Просвіті» – 100 років: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 1995. [Б. д.]. 12 с.
7. Бережанському музею книги 20 років: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 2004. № 2(85). Черв. 36 с.
8. Весела кооперація. Анекдотичний, гумористично-сатиричний вернісаж: Додаток до альманаху «Жайвір». А4. 4 с. *Бережанський краєзнавчий музей*, кн. надходжень № 12 428, інв. № 4777.
9. [Вихідні дані]. *Добрий день*: Додаток до альманаху «Жайвір». Поч. 1990-х. С. 8.
10. [Вихідні дані]. *Жайвір*. 1990. № 1. С. 4.
11. [Вихідні дані]. *Жайвір*. 1990. № 2. С. 8.
12. [Вихідні дані]. *Жайвір*. 1996. № 1. Лют. С. 8.
13. Вільчинський П. Дорогий читачу! *Жайвір*. 1990. № 1. С. 2.
14. Газети у фондах наукових бібліотек м. Львова (1990–2000 рр.). Львів, 2001. С. 27.
15. До 50-річчя пам'яті Богдана Лепкого: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 1992. Ч. 5. 8 с.
16. До 180-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 1992. 19 січ. 8 с.
17. До 150-річчя з дня вічного спочинку Маркіяна Шашкевича: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 1993. 8 с.
18. Еротичний гороскоп: Спеціальне видання альманаху «Жайвір». А5. 16 с. *Бережанський краєзнавчий музей*, наук.-допоміж. ф. № 3750.
19. Еротичні анекдоти: Додаток до альманаху «Жайвір». А4. 4 с. *Бережанський краєзнавчий музей*, кн. надходжень № 12 429, інв. № 4778; кн. надходжень № 12 430, інв. № 4779.
20. *Жайвір*. 2002. № 3(79). Черв. А3. 12 с.
21. Качкан В. «Безмежжя болю словами годі описати» (нове в Лепкіані). 2002. № 6(82). Верес. А5. 16 с. Бібліотечка «Жайвора».
22. Колонка редактора. *Жайвір*. 1992. № 1. Січ. С. 1.
23. Лепкий Б. Казка мого життя. А5. 16 с. Бібліотечка альманаху «Жайвір». *Бережанський краєзнавчий музей*, наук.-допоміж. ф. № 3577.
24. Наша спадщина: Додаток до альманаху «Жайвір». 2004. Жовт. А4. 8 с.
25. Оповили мряки забуттям?.. *Жайвір*. 1990. № 2. С. 1.
26. Павук В. Те, що було завтра: верлібри, малюнки, казки. 1996. 30 с.
27. «Пане господарю! Чи дозволите заколядувати?»: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». А5. 1991. 4 с.
28. Післяслово редактора. *Жайвір*. 1992. № 1. Січ. С. 8.

29. Проців М. Періодика Бережанщини за 30 років незалежності України (1991–2021) у фондах Бережанського краєзнавчого музею: каталог / Бережанський краєзнавчий музей. Бережани, 2021. 108 с.
30. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації ТР № 165. Копія. *Бережанський краєзнавчий музей*, наук.-допоміж. ф. № 3750.
31. Сірник на здачу: Спеціальний гумористично-сатиричний випуск альманаху «Жайвір». 1994. А3. 4 с. *Бережанський краєзнавчий музей*, наук.-допоміжний ф. № 3563, 3575.
32. 120-річчю з дня народження Б. Лепкого присвячується: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 1992. [Без д. та н.]. 8 с.
33. Українська хата; Добрий день; Він + Вона: Додатки до альманаху «Жайвір». *Бережанський краєзнавчий музей*, наук.-допоміж. ф. № 3574, 3576.
34. Шлях «Просвіти»: Спеціальний випуск альманаху «Жайвір». 1993. [Без д. та н.]. 8 с.
35. Шургот Я. Дзвінкий голос «Жайвора». *Нове життя*. 1990. № 113 (6821). 22 верес. С. 4.
36. Шургот Я. Творці альманаху. *Жайвір*. 2000. Груд. С. 2.

References

1. Alkoholni napoi domashnoi roboty: Vydannia almanakhu «Zhaivir» [Alcoholic home-made drinks. Publication of the almanac «Zhaivir»], А5, 16 s., *Berezhanskyi kraieznavchyi muzei*, kn. nadkhodzen № 12 427, inv. no. 4776. (in Ukr.).
2. (1995). Berezhnam 620 rokiv: Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [Brzezany 620 years old: Special issue of the almanac «Zhaivir»], 24 serp., 16 s. (in Ukr.).
3. (1992). Berezhanochka-93: Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [Special issue of the almanac «Jaivir»], А3, hrud., 4 s. (in Ukr.).
4. (1993). Berezhanska himnaziia. Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [Brzezany gymnasium. Special issue of the almanac «Jaivir».], А3, 16 s. (in Ukr.).
5. Berezhanskyi kraieznavchyi muzei. Akt pryomu muzeinykh predmetiv vid 18 bereznia 2021 roku № 2906 [Brzezany Museum of Local Lore. Act of acceptance of museum objects dated March 18, 2021 № 2906]. (in Ukr.).
6. (1995). Berezhanskii «Prosviti» – 100 rokiv: Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [Brzezany «Enlightenment – 100 years. Special issue of the almanac «Jaivir»], 12 s. (in Ukr.).

7. (2004). Berezhanskomu muzeiu knyhy 20 rokiv: Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [Brzezany Book Museum is 20 years old: Special issue of the almanac «Jaivir»], no. 2(85), cherv., 36 s. (in Ukr.).
8. Vesela kooperatyva. Anekdotychnyi, humorystychno-satyrychnyi vernisazh: Dodatok do almanakhu «Zhaivir» [Cheerful cooperative. Anecdotal, humorous and satirical vernissage: Supplement to the almanac «Jaivir»], A4, 4 s., *Berezhanskyi kraieznavchyi muzei*, kn. nadkhodzhen № 12 428, inv. no. 4777. (in Ukr.).
9. (Poch. 1990-kh.). [Vykhidni dani], *Dobryi den*: Dodatok do almanakhu «Zhaivir», s. 8. (in Ukr.).
10. (1990). [Vykhidni dani], *Zhaivir*, no. 1, s. 4. (in Ukr.).
11. (1990). [Vykhidni dani], *Zhaivir*, no. 2, s. 8. (in Ukr.).
12. (1996). [Vykhidni dani], *Zhaivir*, no. 1, liut., s. 8. (in Ukr.).
13. Vilchynskiy, P. (1990). Dorohyi chytachu! [Dear reader!], *Zhaivir*, no. 1, s. 2. (in Ukr.).
14. (2001). Hazety u fondakh naukovykh bibliotek m. Lvova (1990–2000 rr.) [Newspapers in the funds of scientific libraries of Lviv (1990–2000)], Lviv, s. 27. (in Ukr.).
15. (1992). Do 50-richchia pamiati Bohdana Lepkoho: Spetsialnyi vypusk almanakhu “Zhaivir” [To the 50th anniversary of Bohdan Lepky: Special issue of the almanac «Zhaivir»], ch. 5, 8 s. (in Ukr.).
16. (1992). Do 180-richchchia vid dnia narodzhennia Markiiana Shashkevycha: Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [To the 180th anniversary of the birth of Markiyan Shashkevych: Special issue of the almanac «Zhaivir»], 19 sich., 8 s. (in Ukr.).
17. (1993). Do 150-richchia z dnia vichnoho spochynku Markiiana Shashkevycha: Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [To the 150th anniversary of the eternal rest of Markiyan Shashkevych: Special issue of the almanac «Zhaivir»], 8 s. (in Ukr.).
18. Erotychnyi horoskop: Spetsialne vydannia almanakhu «Jaivir» [Erotic horoscope: Special issue of the almanac «Jaivir»], A5, 16 s., *Berezhanskyi kraieznavchyi muzei*, nauk.-dopomizh. f. № 3750. (in Ukr.).
19. Erotychni anekdoty: Dodatok do almanakhu «Zhaivir» [Erotic anecdotes: Supplement to the almanac «Jaivir»], A4, 4 s., *Berezhanskyi kraieznavchyi muzei*, kn. nadkhodzhen № 12 429, inv. no. 4778; kn. nadkhodzhen № 12 430, inv. no. 4779. (in Ukr.).
20. (2002). *Zhaivir*, no. 3(79), cherv., A3, 12 s. (in Ukr.).
21. Kachkan, V. (2002). «Bezmezhhzia boliu slovamy hodi opysaty» (nove v Lepkiani) [«The infinity of pain cannot be described in words» (new in Lepkian)], *Bibliotechka «Jaivir»*, veres., no. 6(82), A5, 16 s. (in Ukr.).

22. (1992). Kolonka redaktora [Editor's column], *Zhaivir*, no. 1, sich., s. 1. (in Ukr.).
23. Lepkyi, B. Kazka moioho zhyttia. Bibliotechka almanakhu «Jaivir» [The tale of my life. Library of the almanac «Zhaivir»], A5, 16 s., *Berezhanskyi kraieznavchyi muzei*, nauk.-dopomizhnyi f. № 3577. (in Ukr.).
24. (2004). Nasha spadshchyna: Dodatok do almanakhu «Zhaivir0187 [Our heritage: Supplement to the almanac «Jaivir»], zhovt., A4, 8 s. (in Ukr.).
25. (1990). Opovyly mriaky zabuttiam?.. [Fogs enveloped everything in oblivion?..], *Zhaivir*, no. 2, s. 1. (in Ukr.).
26. Pavuk, V. (1996). Te, shcho bulo zavtra: verlibry, maliunky, kazky [What happened tomorrow: verlibry, drawings, fairy tales], 30 s. (in Ukr.).
27. (1991). «Pane hospodariu! Chy dozvolYTE zakoliaduvaty?»: Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [«My lord! Will you allow me to sing carols?»: Special issue of the almanac «Jaivir»], A5, 4 s. (in Ukr.).
28. (1992). Pisliaslovo redaktora, *Zhaivir*, no. 1, sich., s. 8. (in Ukr.).
29. Protsiv, M. (2021). Periodyka Berezhanshchyny za 30 rokiv nezalezhnosti Ukrainy (1991–2021) u fondakh Berezhanskoho kraieznavchoho muzeiu: Kataloh [Periodicals of Brzezany region for 30 years of independence of Ukraine (1991–2021) in the funds of Brzezany Museum of Local Lore: Catalog] / *Berezhanskyi kraieznavchyi muzei*, Berezhany, 108 s. (in Ukr.).
30. Svidotstvo pro derzhavnu reiestratsiiu drukovanoho zasobu masovoi informatsii TR № 165. Kopiiia [Certificate of state registration of the print media TR № 165. Copy], *Berezhanskyi kraieznavchyi muzei*, nauk.-dopomizhnyi f. № 3750. (in Ukr.).
31. (1994). Sirnyk na zdachu: Spetsialnyi humorystychno-satyrychnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [Match for delivery: Special humorous and satirical issue of the almanac «Jaivir»], A3, 4 s., *Berezhanskyi kraieznavchyi muzei*, nauk.-dopomizhnyi f. № 3563, 3575. (in Ukr.).
32. (1992). 120-richchiu z dnia narodzhennia B. Lepkoho prysviachuetsia: Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [The 120th anniversary of B. Lepky is dedicated to: Special issue of the almanac «Zhaivir»], 8 s. (in Ukr.).
33. Ukrainska khata, Dobryi den, Vin + Vona: Dodatky do almanakhu «Zhaivir» [Ukrainian House, Good afternoon, He + She: Additions to the almanac «Zhaivir»], *Berezhanskyi kraieznavchyi muzei*, nauk.-dopomizhnyi f. № 3574, 3576. (in Ukr.).
34. (1993). Shliakh «Prosvity»: Spetsialnyi vypusk almanakhu «Zhaivir» [The path of «Enlightenment»: Special issue of the almanac «Zhaivir»], 8 s. (in Ukr.).
35. Shurhot, Ya. (1990). Dzvinkyi holos «Zhaivora» [«Jayvor's» resounding voice], *Nove zhyttia*, no. 113(6821), 22 veres., s. 4. (in Ukr.).

36. Shurhot, Ya. (2000). Tvortsi almanakhu [Creators of the almanac], *Zhaivir*, hrud., s. 2. (in Ukr.).

Protsiv Mykola

LITERARY-ARTISTIC, HISTORICAL AND LOCAL
LORE ALMANAC *ZHAIVIR* (1908–2008) IN THE FUNDS
OF BRZEZANY MUSEUM OF LOCAL LORE

Literary-artistic, historical-local lore almanac *Zhaivir* played an important role in the creation of the information environment in Brzezany region in the first two decades of independence of Ukraine, setting the reference point in the field of cultural and national-educational work.

Even now, there is no thorough research of the phenomenon of this issue, which involved hundreds of authors and thousands of grateful readers.

The objective of the article is to review the collection of this almanac, which is stored in the Brzezany Museum of Local Lore: release dates (from 1990 to 2008), editors, publishers, periodicity, topics, headings, format, editions and authors. This is the most complete collection of *Zhaivir* (over 80 releases).

By reviewing and reading individual issues information was analyzed about: authors, topics, periodicity, format, periodicity was analyzed, which was recorded in the relevant worksheets.

Special issues and appendixes are analyzed and described separately. Museum documentation was also reviewed.

The results of the study are incorporated into spreadsheet (year of publication, number, title or topic of special issues and applications), named the most popular rubrics, and dozens of authors. The article about the almanac *Zhaivir* was included in the catalog «Periodicals of Brzezany region for 30 years of independence of Ukraine (1991–2021) in the funds of Brzezany Museum of Local Lore».

The collection of the almanac *Zhaivir* is a good source of information about the life of Brzezany region, which is often referred to by scientists and local historians, just venerators of the recent past of the region and not only. Wide range of topics of publications, a large number of authors of various specialties, famous and less-known works, many local lore discoveries make the almanac relevant.

This article could be the beginning of a deeper study of the phenomenon of *Zhaivir* almanac – the creation of a complete description of all numbers: numeration, frequency and dates of releases, places of printing, circulation; representation of names and geographies; brief information about publishers, editorial board, authors, artists, patrons.

If this description will be sent to various libraries and other scientific institutions, it would be a good reference point and tool for researchers.

Key words: almanakh, *Zhaivir*, Berezhany, applications, edition, special issue.

УДК 070(=161.2)(477.85):070.481(477.83-25)”19”

Мирослав РОМАНЮК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5826-3335>

доктор історичних наук, професор,

член-кореспондент НАН України

Львівська національна наукова

бібліотека України імені В. Стефаника,

(Львів, Україна)

e-mail: myroslav_romaniuk@ukr.net

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ МІЖВОЄННИХ РОКІВ У ПУБЛІКАЦІЯХ ЛЬВІВСЬКОЇ ГАЗЕТИ «ДІЛО»

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-4](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-4)

За публікаціями журналістів львівської газети «Діло» визначено особливості висвітлення проблемно-тематичних аспектів функціонування української преси, що розвивалася у міжвоєнні роки в умовах румунського панування. Наголошено, що ця проблематика була особливо важливою для галицьких журналістів, оскільки перебування Галичини у цей час у межах Польської Республіки створило у багатьох випадках схожі умови для розвитку преси. Охарактеризовано корпус інформаційних матеріалів (замітки, анонси, звіти), в яких на широкому суспільно-політичному тлі розкривалися реалії буковинської преси. Приділено також увагу аналітичним і публіцистичним